

Yhteisöjen ja yhteisöllisyyden merkitys

1.1 YHTEISÖJEN JA YHTEISÖLLISYYDEN MERKITYS

Yhteisöt ovat ihmisryhmiä, joiden jäsenet tuntevat toisensa ja jakavat samanlaisia arvoja. Yhteisön muodostumisessa tärkeää on ihmisten välinen yhteenkuuluvuuden tunne sekä yhteiset arvot ja intressit. **Kouluminen ja osallisuus** ovat yhteisöllisyyden peruskäsitteitä. Yhteisöllisyyden käsite edellyttää myös yhteisön ulkopuolisia, "muista".

Yhteisöllisyys on muuttunut modernina aikana, sillä ihmismaison on nykyään tyypillistä **individualismin** eli yksilöllisyyden korostuminen. Siihen kuuluvat yksilöllisiä elämäntapojen korostava elämäntapa ja oman henkilökohtaisen identiteetin rakentaminen. Tämän on arvioitu heikentävän perinteistä yhteisöllisyyttä. Individualismin lisäksi perinteistä yhteisöllisyyttä ovat muuttaneet myös kiihtynyt muuttolike, kaupunkiyhteisöjen kaava, yhtenäiskulttuurin muuttaminen ja globalisaatio. Yhteisöjen ajallisen kestun on havaittu lyhennevä, sillä pitkäkestoinen sitoutuminen yhteisöön on nykyajan ihmiselle epämieluisaa.

Yhteisöllä ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys hyvinvoinnille. Yhdysvalloissa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen suojaa masennukselta. Masennus oli harvinaisinta niiden ihmisten keskuudessa, jotka tapasivat sukulaistaan tai ystäväänsä vähintään kolme kertaa viikossa. Ne, jotka tapasivat läheisiään vain muutamman kuukauden välein, masentuivat lähes kaksi kertaa todennäköisemmin.

Yhteisöjä voidaan jaotella niiden **keston** ja **jäsenyyden pysyvyyden** perusteella. Institutionaalisten yhteisöjen, esimerkiksi perheen ja valtion, jäsenyys kestää koko eliniän, ja niihin liitetään automaattisesti heti syntymässä. Harrastusyhteisöt ovat kestoaltan keskipoikkeita tai pitkäikäisiä. Niihin liitetään omaa tahdosta, ja niitä kehoitetaan myös leiri-tylihyteiseksi, koska niiden jäsenien kokoonnuttua

vapanehtoisesti. Kaikkoin lyhytkestoisimmista yhteisöistä käytetään nimitystä narikayhteisöt. Ne voivat kokoontua yhden kerran ja lähteä sen jälkeen; esimerkiksi kulttuuri- ja urheilutapahtumat kuuluvat tähän ryhmään.

- 1 Miltäisin yhteisöihin sinä kuulut? Mikä niistä ovat sinulle tärkeimpiä?
- 2 Kuinka monta kertaa perheesi on muuttanut? Arvioi, miten se on vaikuttanut sinun yhteisöihin.
- 3 Miltäainen yhteisö on koulut, jota käyt?

1.2 TUTKIMUS YHTEISÖLLISYYDESTÄ SUOMALAISISSA LÄHIÖISSÄ

Suomalaiset lähiöt syntyivät 1990-luvulla kiihtyneen kaupunkijätöisyyden myötä. Nykyään lähiöissä arvioituaan asuvan noin puolettoista miljoonaa suomalaista. Lähiöiden kehitys on ollut mediassa esillä 1990-luvun talouslamman jälkeen aiempaa useammin, ja laama seurauksena työttömyyden kasvun myötä on puhuttu joidenkin lähiöiden syrjäytymiskehityksestä ja ongelmallisuudesta. Monissa lähiöissä vieraat on kiihtynyt ja asukasmäärä laskussa, mikä on johtanut palveluiden heikkenemiseen.

Lotta Junninlaisen väittöstudiosuorituksessa Lähiötyö seurattiin elämää kahdessa suomalaisessa lähiössä. Tutkimuksen mukaan tyypillistä lähiöelämälle oli **omaehtoinen yhteisöllisyys**. Asukkaat kokivat pääsääntöisesti oman asuinalueensa turvaksi, turvalliseksi ja yhteisölliseksi, mikä ilmeni puheena omasta asuinalueesta "meidän kylänä".

Huolimatta lähiöissä keuhasta yhteisöllisyydestä näihin on kohdennettu yhteiskunnan puolesta erilaisia yhteisöllisyys Hankkeita. Tutkimuksen mukaan lähiöiden asukkaita pyrittiin yhteisöllistämään tavalla, joka vastaa pikemminkin ulkopuolisten käsitystä

yhteisöllisyydestä, ei sitä yhteisöllisyyden tapaa, joka lähiöiden elämäntavassa toteutuu spontaanisti.

Sosiologi Mark Granovetter esitti artikkelissaan *The Strength of Weak Ties* (1973) sosiaalisia suhteita kuvaavina käsitteinä **heikot ja vahvat siteet**. Vahvat siteet muodostavat ystävyyttä- tai sukulaisuussuhteita ja heikot siteet taas tuttavuus- ja naapuruus-suhteita. Lisäksi ihmisten välisiä siteitä ovat edellisten lisäksi **välilliset siteet**, jotka tarjoavat tukia juuri tietynä hetkenä, ja **potentiaaliset siteet**, jotka ovat mahdollisia avunlähteitä erilaisiin tilanteisiin.

1.3 KOMMUNITARISMI KOROSTAA YHTEISÖLLISYYDEN MERKITYSTÄ IHMISSYDELLE

Kommunitarismi on yhteiskuntafilosofian ja poliittisen ajattelun suuntaus, joka korostaa yhteisöllisyyttä. Kommunitaristinen ihmisnäkökulma painottaa ihmisen olevan yhteisöllinen olento, joka ei voi elää ilman yhteisöllisiä siteitä. Amerikkalainen sosiologi Amitai Etzioni, oikeustieteilijä Mary Ann Glendon ja yhteiskuntafilosofi William Galston perustivat vuonna 1990 Kommunitaristien verkoston, joka pyrkii levittämään kommunitaristista ajattelutapaa. Amitai Etzioni on korostanut rajoittoman yksilövapauden uhaavaan moraalista järjestystä yhteiskunnassa. Kommunitaristien periaateohjelma korostaa yhteisöllisyyden lisäksi yhteisvastuullisuutta, sillä keskitäminen yksilöllisen oman edun tavoitteluun rapauttaa sosiaaliset verkostot, joista ihmisten elämä yhteiskunnassa on riippuvaista.

Kommunitarismien mukaan yhteisöllinen toiminta ja yhteisvastuullisuus esimerkiksi vapaaehtoisuudessa on hyvän elämän edellytys.

- 1 Lisälinen yksilöllinen vapaus vie kommunitaristien mukaan pohjan moralille, joka pitää yhteiskuntaa koossa. Samalla pitäisi kunnioittaa yksilöllistä vapautta. Miltäainen vapaus yksilöllä tulee olla yhteiskunnassa?
- 2 Ihmiset ja ihmisryhmät ovat keskenään erimielisiä monista kysymyksistä. Pitäisikö vähemmistön maksatus enemmistön valtaa esimerkiksi moraalissa kysymyksistä?

1.4 YHTEISÖT TARJOAVAT SOSIAALISTA PÄÄOMAA YKSILÖLLE

Ranskalainen sosiologi ja kulttuuriantropologi Pierre Bourdieu (1930–2002) esitteli teorisissaan 1970-luvulla erilaisia pääomia, joiden avulla ihmisryhmät toimivat. **Taloudellisten pääomien** lisäksi vaikuttavia pääomia ovat **sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma**. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteisön jäsenten välistä kykyä toimia keskenään, ja keskeistä siinä on luottamus: sosiaaliset verkostot pyrkivät koostaa jäsentensä keskinäisen luottamuksen varassa. Kulttuurisen pääoman Bourdieu määrittelee sisältävän tietoja, taitoja, arvoja ja kaikenlaisia ei-rahallisia tekijöitä.

Yhdysvaltalaisen Harvardin yliopiston professori Robert Putnam määritteli omassa teorisissaan sosiaalisen pääoman olevan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa syntyvää varantoa, joka auttaa heitä saavuttamaan päämääränsä ja tuottaa hyvinvointia.

Putnamin teorisissa sosiaalinen pääoma koostuu verkostoista, normeista ja luottamuksesta. Putnam on todennut ihmisten sosiaalisen pääoman heik-